

НЯКОИ ПРОБЛЕМИ ПРИ СТАРТИРАНЕ НА МИНЕН БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ – ПРЕПОРЪКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ

Валентин Велев

Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, 1700 София, E-mail: velev@mgu.bg

РЕЗЮМЕ: Анализират се основните процедури при стартиране на минен бизнес на фона на общата специфика и национална конкретика на минерално суровинния потенциал. Изводите са, че се прилага сложна за управление и бюрократично обременена система, която затормозява същностно процедурите и редуцира стремежите на потенциалните инвеститори за проучвателни и експлоатационни дейности. Основната причина за тези проблеми е изместването на отговорностите от контрола върху потреблението на минералните ресурси към прекалената административна възискателност на разрешителните процедури. Също така и разсредоточаване на компетентностите между различни управленски субекти. На този фон се предлагат конкретни препоръки, имащи преди всичко организационно структурен характер.

SOME PROBLEMS AT THE BEGINNING OF THE MINING BUSINESS IN BULGARIA – RECOMMENDATIONS ON NEGOTIATION

Valentin Velev

University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski", 1700 Sofia, E-mail: velev@mgu.bg

ABSTRACT: The main procedures at beginning mining business of the background to the overall and national specificity of mineral row potential are analyzed. The conclusions are that it is used complex for rule as well a bureaucratically burdened system which torment the procedures and reduce the aspirations of the potential investors for exploration and mine workings. The cardinal cause for these problems is displacing the responsibilities in a control on the consumption of the mineral rows to the lots of administrative requirements of the license-procedures. As well as the competences between the various management entities are disconcerted. In this way concrete recommendation having the first and foremost organizationally structural character, are indicated.

Специфични условия при стартиране и реализиране на минните бизнес дейности

Минните предприятия са от индустриален тип и като такива реализират своята бизнес дейност в съответствие със законови изисквания за регламентиране и протичане на стопанския живот в България. Същевременно предвид определени обективни предпоставки, които са намерили отражение в законовите документи, функционирането на минните предприятия е съобразено със специфични особености, които се проявяват от идеята и стартирането на бизнеса до момента на неговото прекратяване. Основната причина за възникването на специфични изисквания към минните предприятия произтича от характера на обекта на тяхната дейност, а именно **подземните природни богатства**, обособени в **находища от запаси и ресурси**.

Основното в оценъчната им характеристика като природни ресурси, са техните **ограниченост и физическа невъстановимост** и произтичащата от това **изчерпаемост**. В икономически аспект тази обективна даденост е основна предпоставка за формиране на монополни отношения от страна на производителите на национални, регионални и планетарни равнища. Това означава, че този който притежава съответния потенциал от даден вид или

видове подземни богатства може да реализира икономическа дейност при монополни условия, които в известна степен да му осигуряват бонусни позиции спрямо другите икономически субекти в стопанския живот. От друга страна във финансовите и инвестиционните среди е утвърдена оценката, че минните дейности се отнасят към едни от **най-рисковите**, което прави потенциалните инвеститори изключително капризни и очакващи преференциални условия предвид относително ниския инвестиционен интерес. Ето защо не само е нормално, а е и задължително обществеността да проявява пристрастие към механизмите чрез, които се удовлетворяват както интересите на обществото във връзка с оползотворяването на невъстановимите подземни природни богатства така и на предприемачите, които чрез своята инвестиционна политика се стремят да получат максимална икономическа изгода в годишен и дългосрочен период.

Допълнителна сложност при намиране на ефективни механизми за функциониране на минния бизнес се поражда от обстоятелството, че изложената специфика няма общовалиден характер, както по отношение на отделните видове полезни изкопаеми, така и за отделните страни в света. Нещо повече, в съответствие с развитието на технологиите в т.ч. минните, осигуреността на човечеството с минерални ресурси непрекъснато се изменя. Изводът,

който може да се направи, че в настоящия етап в развитието на човечеството е пресилено да се говори, че светът е изправен пред катастрофа в резултат изчерпването на минералните ресурси, но също така е истина, че съществува опасност от намаляване на запасите с високи качествени показатели, за света като цяло.

Що се отнася за отделните страни, ситуацията във всяка една е различна предвид крайно неравномерното териториално разпределение на минералните ресурси. За съжаление съществуват редица симптоми, че у нас перспективите за интензивно развитие на минните дейности не са особено високи и проблемите за ефективното управление на подземните богатства са с нарастваща актуалност.

Законова рамка и процедури за стартиране и реализиране на минните бизнес дейности.

Базата, върху която се градят взаимоотношенията между минните предприемачи и обществото е **Конституцията** на Република България, където подземните природни богатства са определени като изключителна държавна собственост. Като такива те могат да бъдат обект на икономическа дейност от страна на заинтересувани лица, само чрез прилагането на специален режим за експлоатация. Това означава, че стартирането на бизнес дейност, насочена към добив и преработка на запасите от полезни изкопаеми и следващото ѝ реализиране, се подчинява на специфични правила и процедури, от които са освободени другите промишлени дейности.

Те са регламентирани от **Закона за подземните богатства** и от **Закона за концесиите** и от подзаконови актове за тяхното приложение. Практическият резултат от изложените съображения, формира пред стартиращите минен бизнес необходимостта от познаване, прилагане и спазване на сложни процедури на удовлетворяването на административни, технологични, финансови, екологични и социални изисквания с цел получаването на разрешение за експлоатация на подземните богатства т.е. на **концесия**. В тези процедури, които имат разрешителен характер са ангажирани редица административни органи на централната власт, като презумцията е за наличието на професионален и административен синхрон по вертикала и

хоризонтала в дейността на съответните координиращи и управляващи субекти.

Получаването на концесия за добив на подземни природни богатства се предхожда от реализирането на дейности, които могат условно да се обособят в два основни етапа. Чрез тяхната реализация бъдещите инвеститори трябва да предоставят на държавата в лицето на съответните органи и да защитят различна по съдържание и дълбочина информация, а именно:

Първи етап – Дейности, насочени към получаване на **търговско откритие**, които включват изпълнението на следните три процедури:

Първа процедура - Административно съгласуване с компетентните органи и обявяване в пресата на намеренията за предстоящо търсене и /или/ проучване.

Втора процедура - Сключване на договор за търсене и /или/ проучване и подготовка на геоложки доклад.

Трета процедура – Процедура по обсъждане на доклада и решение по резултатите от дейността.

Втори етап – Дейности, насочени към предоставяне на **право за концесия**, която включва следните процедури:

Първа процедура – Административни процедури за предоставяне на концесия

Втора процедура – Подготовка на договор и на проект за разработване на находището и сключване на концесионен договор.

В съдържателно отношение етапите и съответните процедури са представени на фиг.1 - фиг.5 и включват:

Първи етап е посветен на дейности, насочени към получаване на т.н. търговско откритие, което е задължително условие за стартиране и реализиране на втория етап-предоставяне на концесия.* При реализиране на дейностите по етапа се удовлетворяват процедурите в съответната последователност.

Първа процедура. Включва дейности по подаване на заявления за получаване на разрешение за търсене и /или/ проучване в съответния компетентен орган. В зависимост от вида на суровината законодателят е предвидил три възможности (фиг.1).

Фиг. 1 Стартиране на процедурата за получаване на разрешение

- *Първо.* Подаване на заявление в Министерство на околната среда и водите (МОСВ). Тази възможност включва всички суровини и отпадъци от тях.
- *Второ.* Подаване на заявление в Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ). Възможността се предоставя в случаите когато интересът е към строителни материали, облицовки и отпадъци от тях.
- *Трето.* Подаване на заявление в Министерство на икономиката и енергетиката (МИЕ). В този случай разрешението се търси по отношение на метални, неметални и енергийни полезни изкопаеми и отпадъци от тях.

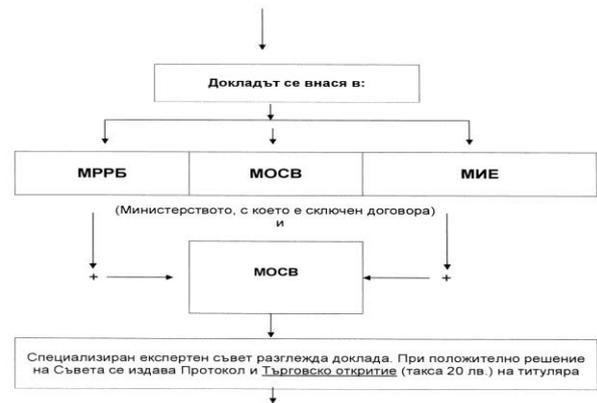
Втора процедура. Тя има за цел да бъде изяснено и съгласувано с четири институции-министерства (Министерство на вътрешните работи (МВР), Министерство на народната отбрана (МНО), Министерство на културата (МК) и Министерство на околната среда и водите) наличието на евентуални условия, определящи специален статут на площта, върху която се предвиждат въпросните дейности. При разрешителни становища от четирите министерства се обявява в пресата намерението за реализирането на търсени и (или) проучвателни работи със срок от 30 дни (фиг. 2 и 3).

Фиг. 2. Разработване и изпълнение на проект и доклад за резултати от геоложките работи

В зависимост от това дали се появява или не конкурент процедурата продължава чрез:

- При отсъствие на конкурент се извършва повторно съгласуване с министерствата, като ресорното министерство възлага на заявителя да подготви проект за разрешение за търсене и/или проучване, който се внася в Министерски съвет (МС). След положително становище на МС се подписва договор между съответното министерство, в което е стартирана процедурата и заявителя, като целта е изработването на **геоложки доклад**, за резултатите от проучвателните работи с данни за изчислените запаси от съответните полезни изкопаеми. Докладът се внася за съответното ресорно министерство и задължително в МОСВ, и се обсъжда от Специализиран експертен съвет (СЕС) за обсъждане. При положително становище от страна на СЕС, се издава сертификат за **Търговско откритие**.

Фиг. 3. Административна процедура по получаване на протокол за Търговско откритие

- При появата на конкурент чрез публикуване в ДВ и ежедневник се обявява **конкурс**, който предвижда участващите да бъдат класирани в съответствие с направените от тях предложения за проучвателните си намерения. Класираният на първо място продължава процедурата за получаване на търговско откритие, по описания начин (фиг. 2А).

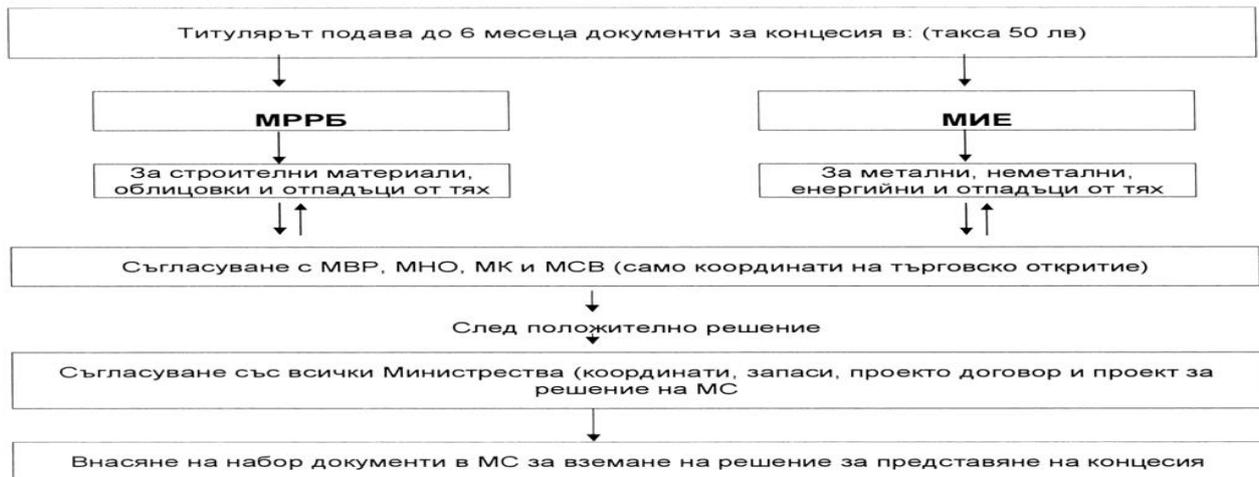

Фиг. 2А. Допълнителни процедури за случаите когато има втора заинтересована страна

тавка за стартиране и реализиране на инвестиционните намерения. При извършване на дейностите по етапа се удовлетворяват процедурите в съответната последователност.

Първа процедура. Предвижда се в срок от 6 месеца да се подадат документи за получаване на концесия в ресорното министерство-МИЕ за метални, неметални и енергийни ресурси и отпадъци от тях и в МРРБ за строителни материали и отпадъци от тях. След съгласуване с министерствата от предходния етап и положително становище от тях се иска от МС разрешение за предоставяне на концесия. При положителна оценка МС възлага на съответния министър да сключи договор за концесия (фиг.4).

Втори етап включва дейности по подписване на договор за концесия, което се явява задължителна предпос-

Фиг. 4. Административна процедура по получаване на концесия

Втора процедура. Включва дейности по подготовка на договор за концесия, в която централно място заема **проект за разработване на находището**. Това може да се определи като най-важен въпрос в цялата процедура, защото чрез параметрите които се обосновават зависят

отношенията на концесиониране за дълъг период от време (фиг. 5).

Проектът се съгласува с ресорното министерство и с МОСВ и след положителна оценка по всички раздели на проекта се подписва окончателния договор.

Фиг. 5. Подготовка, обсъждане и подписване на договор за концесия

Изпълнението на горните процедури се съпровожда с заплащането на редица такси, които се определят и периодично актуализират от компетентните органи. Бъдещият

концесионер извършва и допълнителни дейности във връзка с промяна предназначението на земята на пред-

виждания периметър и урежда взаимоотношенията със собствениците относно своите намерения.

Въз основа на изложеното могат да се направят следните по **съществени изводи**:

1. Процедурите, предхождащи стартирането на минен бизнес са сложни и са обременени с редица административни ограничения.

2. Реализирането на процедурите предполага извършването на разходи, които в редица случаи са относително високи, особено за инвеститорите с по малки възможности.

3. В административните процедури са въввлечени редица министерства, преобладаващата част от които не са в състояние да вземат същностно становище, но притежават забранителни правомощия.

4. Наличието на голям брой субекти, имащи пряко или косвено отношение към разрешителния режим намалява компетентността при оценъчната дейност, независимо, че е налице диференциране по видове полезни изкопаеми.

5. Сложната административна процедура на разрешителния режим не гарантира ефективен контрол върху ефективността на оползотворяване на полезните изкопаеми в съответствие с динамиката на минно геоложките

условия и заобикалящата бизнес среда, което има по-голямо значение отколкото самия разрешителен режим.

Отстраняването на посочените недостатъци изисква разностранни действия, които трябва в максимална степен да отчитат националните особености на минерално суровинния сектор. Задължителната стъпка предполага изграждането на единен орган, който да създаде и да приведе в действие система за подготовка, координиране и контрол на проучвателните, строителните и експлоатационните работи в действащите и бъдещите минни предприятия. Предимствата трудно могат да бъдат оспорвани, защото успоредно с оптимизирането и облекчаването на процедурите за стартиране на бизнес, ще се създадат предпоставките за ефективно управление и контрол на цялостния процес на оползотворяване на минералните ресурси, което трябва да бъде изведено на преден план.

Литература

Конституция на Република България, обнародвана в ДВ, бр. 56/13.07.1991г.;

Закон за подземните богатства, обнародван в ДВ, бр. 23/12.03.1999г., с посл. изм.;

Закон за концесиите, обнародван в ДВ, бр. 95./1999г., с посл. изм.;

Препоръчана за публикуване от Редакционна колегия